

KS. ARKADIUSZ WOJNICKI – LUBLIN

**PRZEZ OŚCIEŃ I SŁABOŚĆ DO MOCY I ŁASKI.
SŁOWO PANA W 2 KOR 12,9
JAKO RETORYCZNO-TEOLOGICZNY
KLIMAKS PAWŁOWEJ „MOWY GŁUPCA”**

Może zaskakiwać, że Symbol wiary Kościoła katolickiego ze wszystkich przymiotów Boga wymienia jedynie Jego wszechmoc; jeszcze bardziej zaskakujące jest to, że Kościół jako jedyny cytat biblijny w jej definicji wybiera fragment zdania skierowanego przez Pana do św. Pawła: „Wszechmoc Boża... jest tajemnicza, ponieważ tylko wiara może ją rozpoznać, gdy «w słabości się doskonali» (2 Kor 12,9)”¹. Kilkanaście zdań dalej Katechizm raz jeszcze wróci do szczególnego znaczenia tego logionu dla definicji wiary: „Jedynie wiara może przyłączyć do tajemniczych dróg wszechmocy Bożej. Ta wiara chlubi się ze swych słabości, by przyciągnąć do niej moc Chrystusa”². Widząc doniosłe znaczenie tego paradoksalnego stwierdzenia dla interpretacji depozytu wiary, tym bardziej należałoby

KS. ARKADIUSZ WOJNICKI – prezbiter archidiecezji przemyskiej, magister teologii (2018), uzyskał licencjat z teologii pastoralnej na Uniwersytecie Papieskim Jana Pawła II w Krakowie (2022). Jest studentem Teologicznego Studium Licencjackiego w zakresie nauk biblijnych Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II i uczestnikiem seminarium naukowego w zakresie Ksiąg Historycznych Starego Testamentu. ORCID: 0000-0003-0136-9101. Kontakt: arkwoj93@gmail.com.

1. KKK 268.
2. KKK 273.

zadać pytanie o jego znaczenie dla Pawłowej teologii, szczególnie w kontekście, w którym zostało użyte, a mianowicie w ostatniej części 2 Listu do Koryntian.

W ostatnich latach można było zauważyć w polskiej literaturze biblijnej próby wykorzystania przez młodych egzegetów skupionych w ramach lubelskiej szkoły biblijnej metody retorycznej do analizy perykopy 2 Kor 12,7-10³, które wpisują się w podejmowane już badania w innych ośrodkach naukowych⁴. Autorzy tych opracowań skupili się – po dokonaniu analizy retorycznej – na syntagmie $\sigma\kappa\omicron\lambda\omicron\upsilon\varsigma$ τῆ σαρκί. Podejmując wyznaczony przez nich trend zastosowania tej metody, w poniższym studium będziemy starali się ukazać – po przedstawieniu chiasmowej struktury perykopy i syntetycznym podsumowaniu znaczenia terminu $\sigma\kappa\omicron\lambda\omicron\upsilon\varsigma$ – przez egzegetyczną analizę użytych przez Apostoła pojęć ἀσθενεία i δύναμις dojść do odpowiedzi na pytanie o teologiczną wymowę tejsze perykopy.

1. Chiasm jako klucz interpretacyjny w 2 Kor 12,7-10

Perykopa 2 Kor 12,7-10 jest częścią sekcji 2 Kor 10-13 i stanowi zwieńczenie jej centralnej części nazywanej „mową głupca”⁵. Przyjmując kryteria metody retorycznej, należałoby traktować 2 Kor 11,1 – 12,10 jako jedną całość stanowiącą obszerne *synkrisis* z *sub-propositio* umieszczoną w 2 Kor 11,5-6. Zgodnie z tą propozycją, 2 Kor 12,1-10 stanowiłoby ostatnie *argumentum* wprowadzone przez *transitio* w 2 Kor 11,30-33, wykazujące zgodność tematyczną z 12,5-10⁶. Choć podział na wersety wydaje się sugerować, że perykopa o ościeniu zawarta

3. Por. D. Chwiła, *Znaczenie «ościenia dla ciała» (2 Kor 12,7-10) w retoryce św. Pawła*, „Warszawskie Studia Teologiczne”, 24 (1/2021), s. 6-16; A. Stępień, *Oścień z powodu ciała (2 Kor 12,7-10). Kontekst, struktura, miejsce i funkcja w argumentacji Pawła*, „Łódzkie Studia Teologiczne”, 31 (1/2022), s. 97-113.
4. Tytułem przykładu: V. Jegher-Bucher, *‘The Thorn in the Flesh’/‘Der Pfahl im Fleisch’: Considerations about 2 Corinthians 12.7-10 in Connection with 12.1-13*, w: *The Rhetorical Analysis of Scripture. Essays from the 1995 London Conference*, red. S. E. Porter, T. H. Olbricht (Journal for the Study of the New Testament Supplement Series 146), Sheffield 1997, s. 388-397.
5. Różni autorzy w różny sposób dokonują delimitacji „mowy głupca”: 2 Kor 11,1 – 12,10 (G. Segalla, *Struttura letteraria ed unità della 2 Corinzi*, „Teologia”, 13 (1988), s. 189-218; M. Kowalski, *Transforming Boasting of Self into Boasting in the Lord. The Development of Pauline Periautologia in 2 Cor 10-13* (Studies in Judaism), Lanham-Plymouth 2013, s. 105); 2 Kor 11,21b – 12,10 (M. A. Chevallier, *L’argumentation de Paul dans II Corinthiens 10 à 13*, „Revue d’histoire et de philosophie religieuse”, 70 (1/1990), s. 3-15.; U. Heckel, *Kraft in Schwachheit: Untersuchungen zu 2. Kor 10-13* (Wissenschaftliche Untersuchungen zum Neuen Testament, 2nd ser., vol. 56), Tübingen 1993, s. 51; 2 Kor 11,22 – 12,10 (J. Lambrecht, *The Fool’s Speech and Its Context: Paul’s Particular Way of Arguing in 2 Cor 10-13*, „Biblica”, 82 (3/2001), s. 310).
6. M. Kowalski, *Transforming*, s. 113

jest w całości ww. 7-10, to jednak wielu badaczy wskazuje na fakt, że w istocie rozpoczyna się ona od w. 7b, zaś w. 7a jest częścią poprzedzającej perykopy 12,5-7a⁷. Takie stwierdzenie pozwalałoby na zobaczenie 2 Kor 12,7-10 jako części chiastycznej struktury 2 Kor 12,5-10. W ten sposób można zaproponować następującą strukturę ostatniej części „mowy głupca”, opierając się na wprowadzających kolejne sub-sekcje (z wyjątkiem b') zapowiedziach autora *καυχῆσομαι/ἐλεύσομαι*:

- (a) 11,30-33 – chlubienie się słabością
- (b) 12,1-4 – chlubienie się wizjami i objawieniami (*partitio* – *prosopopoieia*)
- (a') 12,5-7a – chlubienie się słabością
- (b') 12,7b-9c – oścień i słowo Pana (ostatni element *partitio* oraz *sententia*)
- (a'') 12,9d-10 – chlubienie się słabością.

Chcąc zatem skonstruować analogiczną, chiastyczną strukturę perykopy 2 Kor 12,7-10, można przedstawić następującą propozycję:

- (a) 12,7a – łącznik
- (b) 12,7b – doświadczenie cierpienia – oścień
- (c) 12,8 – modlitwa Pawła
- (d) 12,9abc – słowo Boga
- (c') 12,9d – przyjęcie odpowiedzi Boga przez Pawła
- (b') 12,10a – doświadczenie cierpienia – wyliczenie
- (a') 12,10b – konkluzja.

Struktura koncentryczna dotyczy nie tylko całej części mowy Pawła, ale także poszczególnych jej elementów. I tak w. 7 jest zbudowany koncentrycznie:

- (a) Aby zaś nie wynosił mnie zbyt wielki ogrom objawień⁸,
- (b) dany mi został

7. Por. V. P. Furnish, *II Corinthians* (The Anchor Bible 32A), Garden City: Doubleday 1984, s. 528; R. P. Martin, *2 Corinthians* (World Biblical Commentary 40), Waco 1986, s. 389; U. Heckel, *Kraft in Schwachheit*, s. 74; M. J. Harris, *The Second Epistle to the Corinthians: a commentary on the Greek text*, Grand Rapids-Milton Keynes 2005, s. 851-852. Przytaczanym argumentem jest obecność *διό* w 12,7b, bardzo często rozpoczynającym nową myśl u Pawła; tymczasem brakuje go w wielu rękopisach (B. M., Metzger, United Bible Societies, *A textual commentary on the Greek New Testament, second edition a companion volume to the United Bible Societies' Greek New Testament* (4th rev. ed.), London-New York 1994, s. 517). Niemniej jednak ponownienie słowa *ἀποκαλυψεος* (por. 12,1) może być zinterpretowane jako podjęcie *partitio* urwanego w w. 4.

8. W polskim przekładzie niewidoczny jest fakt, że „ogrom objawień” został ustawiony przez autora w pozycji emfaticznej, co doprowadziło do potraktowania go przez tłumacza jako *casus pendens* i podmiotu zdania podrzędnego. Tymczasem w tekście greckim podmiotem jest Apostoł, a (najprawdopodobniej celowe) powtórzenie *ἵνα μη ὑπεραιρωμαι* domaga się przełożenia go dwukrotnie w ten sam sposób. Stąd lepsze byłoby tłumaczenie „Jeśli zaś chodzi o ogrom objawień, żebym się nie unosił pychą” (*ὑπεραιρωμαι* traktowany konsekwentnie jako *coniunctivus praesentis medii*). Por. B. M. Metzger, *A textual commentary*, s. 517.

- (c) ościę dla ciała,
- (c') wysłannik szatana,
- (b') aby mnie policzkował
- (a') żebym się nie unosił pychą⁹.

Analogicznie jest w przypadku logionu Pana z w. 9. Zamysł autora, by orzeczenia ułożyć okalająco, pozwala nam na dostrzeżenie znaku równości między „tobą” (Apostolem) a „słabością” oraz między „mocą”¹⁰ i „moją (Bożą) łaską”:

- (a) Wystarczy
- (b) ci
- (c) mojej łaski.
- (c') Moc bowiem
- (b') w słabości
- (a') się doskonalili¹¹.

Również *conclusio* zostało zbudowane na zasadzie struktury koncentrycznej, której centrum jest *partitio*:

- (a) Najchętniej więc będę się chlubił z moich słabości, aby zamieszkała we mnie moc Chrystusa.
- (b) Dlatego mam upodobanie
- (c) w moich słabościach, w obelgach, w niedostatkach, w prześladowaniach, w uciskach
- (b') z powodu Chrystusa.
- (a') Albowiem ilekroć niedomagam, tylekroć jestem mocny¹².

Z uwagi na paradoksalny charakter perykopy sam paradoks należy potraktować nie jedynie jako środek stylistyczny użyty przez autora, ale jako główną ideę kompozycyjną, wychodzącą poza ramy 12,7-10. Centralną jego częścią jest słowo Boga zawarte w 12,9abc, otoczone przez dwie postawy Apostoła zwieńczone konkluzją – echem przytoczonego słowa:

- (a) ...sobą samym nie będę się chlubił, chyba że moimi słabościami (w. 5b)

-
9. Kowalski, *Transforming*, 98.
 10. To porównanie jest o tyle uzasadnione, że *textus receptus* w ślad za wieloma rękopisami dodaje do ἡ γὰρ δύναμις zaimek dzierżawczy μου. Por. B. M. Metzger, *A textual commentary*, s. 517.
 11. J. Zmijewski, *Der Stil der Paulinischen 'Narrenrede': Analyse der Sprachgestaltung in 2 Kor 11:1-12:10 als Beitrag zur Methodik von Stiluntersuchungen neutestamentlicher Texte* (Bonner biblische Beiträge 52), Köln 1978, s. 377; P. Barnett, *The Second Epistle to the Corinthians*, Grand Rapids 1997, s. 573; D. E. Garland, *2 Corinthians. An Exegetical and Theological Exposition of Holy Scripture* (The New American Commentary 29), Nashville 1999, s. 524.
 12. M. Kowalski, *Transforming*, s. 98. O strukturalnej relacji między (a) i (a'): F. J. Matera, *II Corinthians: A Commentary* (The New Testament Library), Louisville 2013, s. 285; zaś między (a) i pozostałymi częściami struktury: G. H. Guthrie, *2 Corinthians* (Baker Exegetical Commentary on the New Testament), Grand Rapids 2015, s. 595.

(b) „Wystarczy ci mojej łaski. Moc bowiem w słabości się doskonali” (w. 9bc)

(a') Dlatego mam upodobanie w moich słabościach... (w. 10a)

(b') Albowiem ilekroć niedomagam, tylekroć jestem mocny (w. 10b).

Paradoksalne chlubienie się słabością zostaje poparte zewnętrznym (ἄτεχνος) argumentem, który zostaje przekształcony w wewnętrzne (ἐντεχνος) przekonanie Apostoła. Bez wątpienia logion Pana ma charakter *sententia* – brak zaimków osobowych i generalizujące użycie rodzajnika czyni z niego prawdę ogólną, która w w. 10b zostaje zaaplikowana do konkretnego przypadku – Pawła¹³. W ten sposób paradoksalna prawda, wyrażona niemalże na końcu mowy, staje się jej uzasadnieniem, co tylko wzmacnia efekt zaskoczenia słuchacza budowany przez autora: dopiero na samym końcu paradoks zostaje rozwiązany przez inny paradoks, jednakże potwierdzony autorytetem najwyższej rangi – samego Boga.

2. Czym jest σκόλωψ?

W w. 7 mamy do czynienia z pierwotną hiperbolą¹⁴. Jest ona nie tyle znaną z późniejszej literatury przesadnią, ile ekspozycją kontrastu, do którego będzie się odnosił Apostoł. Najczęściej dokonuje się za pomocą słów zawierających sufiks ὑπέρ. W 12,7 pojawia się samo słowo ὑπερβολή oraz rzadko używany czasownik ὑπεραίρεομαι, które odnoszą czytelnika bezpośrednio do ὑπερλίαν z *sub-propositio* w 11,5 i do tematyki zestawienia – nie tylko Pawła z innymi apostołami, ale także z jego adwersarzami¹⁵. Ponieważ jednak w 12,7-10 – w przeciwieństwie do 12,1-4 – Paweł korzysta z paradoksalnego enkomionu, jego „wyższość” zostanie udowodniona przez dany mu oścień. Obecna w tekście forma ἐδόθη i brak zaznaczonego wykonawcy czynności wskazuje na *passivum divinum*, a zatem na fakt, że „oścień” pochodzi od Boga¹⁶; jednakże apozycja ἄγγελος σατανᾶ zdaje

13. M. Kowalski, *Transforming*, s. 266, przyp. 135.

14. BT przekłada τη ὑπερβολή jako rzeczownik abstrakcyjny („ogrom objawień”), jednakże proponowany jest także przykład przydawkowy („ogromne objawienia”). Niektórzy egzegeci nie widzą w tym fragmencie hiperboli, lecz odniesienie do innych objawień, poza tymi wymienionymi w ww. 2-4 (tak M. E. Thrall, *A Critical and Exegetical Commentary on the Second Epistle to the Corinthians* (International Critical Commentary), London 2004, s. 806. Jedną z możliwości interpretacyjnych jest szukanie analogii między ἀρρητα ρηματα z w. 4 wraz z dookreśleniem, które świadczy o ich niezwykłości (ἀ οὐκ ἔξον ἀνθρωπῶ λαλησαι), a τη ὑπερβολή των ἀποκαλυψεων. Por. M. J. Harris, *2 Corinthians*, s. 853.

15. P. Barnett, *2 Corinthians*, s. 568.

16. A. Schlatter, *Paulus, der Bote Jesu: Eine Deutung seiner Briefe an die Korinther*, 2nd ed., Stuttgart 1956, s. 665; J. Zmijewski, 'Narrenrede', s. 368; M. E. Thrall, *2 Corinthians*, s. 806. A. Plummer (*Critical and Exegetical Commentary on the Second Epistle of St. Paul to the Corinthians* (International Critical Commentary), Edinburgh 1915, s. 348) jest zdania, że gdyby

się temu przeczyć¹⁷. Przy interpretacji metafory, jaką jest σκόλοψ, należy wziąć zatem pod uwagę zarówno znaczenie samego terminu, jak i rzeczywistości, którą Paweł chciał przez niego oddać.

- Oścień został dany Pawłowi jako bezpośrednia konsekwencja „ogromu objawień”, których doświadczył (w. 7 z interpretacją τῆ ὑπερβολῆ τῶν ἀποκαλύψεων jako *dativus causae*).
- Oścień spowodował ból odczuwany w ciele (τῆ σαρκί jako *dativus loci*), który był tak dotkliwy, że Apostoł starał się go pozbyć (ww. 7-8).
- Jest on jednocześnie pochodzenia boskiego i szatańskiego (w. 7).
- Oścień trwał pomimo trzykrotnej¹⁸ prośby Pawła o jego usunięcie (ww. 8-9).
- Celem ościenia było albo upokorzenie Pawła, albo niedopuszczenie do ewentualnego wbijania się w pychę (ἵνα μὴ ὑπεραίρωμαι – w. 7).
- Paweł porównuje działanie ościenia do otrzymywania policzków (ἵνα με κολαφίζῃ – w. 7).
- Oścień sprawił, że Paweł odczuł słabość, jednakże stała się ona dla niego źródłem chlubienia się, a nawet upodobania (ww. 9-10)¹⁹.

Biorąc pod uwagę powyższe, egzegeci przedstawiają następujące propozycje interpretacji:

- a) narzędzie tortur lub egzekucji (ekwiwalent słowa σταυρός)²⁰;

to szatan był *agens*, δίδωμι oznaczające dar Boży, zostałyby zastąpione przez ἐπιτίθημι (jak w Łk 10,30; 23,26; Dz 16,23) lub βάλλω (Ap 2,24) czy ἐπιβάλλω (1 Kor 7,35). Za tym, że ἐδόθη jest *passivum divinum* przemawia wcześniejsze użycie strony biernej w 2 Kor 12 (ἀρπαγέντα – w. 2; ἡρπάγη – w. 4). Ponadto oścień jest tutaj wyraźnie wpisany w Boży plan, jako że Paweł odnosi z niego korzyść (ἵνα μὴ ὑπεραίρωμαι). Por. M. J. Harris, *2 Corinthians*, s. 855-856.

17. Takie sformułowanie prowadzi do następujących wniosków: 1) Szatan był bezpośrednią przyczyną trudności Pawła i to on jest *definiendum* metafory oddanej przez σκόλοψ; 2) ponieważ σκόλοψ jest dany przez Boga (*passivum divinum*), szatan jest całkowicie poddany Bogu (wbrew poglądom dualistycznym); 3) w tajemniczy sposób Bóg jest pierwotnym źródłem σκόλοψ. Por. P. Barnett, *2 Corinthians*, s. 570; M. J. Harris, *2 Corinthians*, s. 855. W Liście Barnaby (18,1) ἄγγελοι τοῦ Θεοῦ stoją w opozycji do ἄγγελοι τοῦ Σατανᾶ (por. 1 Hen 3,3; Jub 10,2). Por. A. Plummer, *2 Corinthians*, s. 352; A. Paciorek, *Drugi List do Koryntian. Wstęp – przekład z oryginału – komentarz* (Nowy Komentarz Biblijny NT VIII), Edycja Świętego Pawła 2017, s. 508.
18. M. V. Hubbard (*2 Corinthians* (Teach the Text Commentary Series), Grand Rapids 2017, s. 208-209) proponuje, aby tę „trzykrotność” czytać jako semicki sposób wyrażenia ciągłego powtarzania („nieustannie”, *again and again*) w opozycji do trzech konkretnych powtórzeń.
19. M. J. Harris, *2 Corinthians*, s. 857; A. Paciorek, *Drugi List do Koryntian*, s. 509.
20. P. Barnett, *2 Corinthians*, s. 569; A. Schlatter, *Paulus*, s. 666, przyp. 1. Formy czasownikowe ἀνασκολπιζειν i ἀνασταυρουσθαι są wymienne (G. Friedrich, G. Kittel (red.), *Theological Dictionary of the New Testament*, Grand Rapids 1964-1976 [dalej: TDNT], 7.409-10). Przeciw temu: M. J. Harris, *2 Corinthians*, s. 854.

b) fizyczny obiekt – cierń albo drzazga („będą ci, którzy pozostaną, jakby cierniami dla waszych oczu” (σκόλοπεσ ἐν τοῖς ὀφθαλμοῖς ὑμῶν – Lb 33,55 LXX); „dla domu Izraela nie będzie już więcej... ciernia raniącego” (σκόλοψ πικρίας – Ez 28,24 LXX); „zamknę jej drogę cierniami” (ἐν σκόλοψιν – Oz 2,8 LXX); „ (...) który marznąc, jeży się ostrymi kolcami” (παγεῖσα γίνεταί σκολόπων ἄκρα – Syr 43,19 LXX)²¹.

Definiendum tej metafory może być²²:

- a) choroba lub przeszkoda fizyczna bądź to nieokreślona²³, bądź konkretna jednostka chorobowa²⁴;
- b) pokusa lub nawet dręczenie szatańskie; duchowa lub psychiczna trudność²⁵;
- c) opozycja do nauczania Pawła – w Koryncie lub poza nim (np. w Damaszku – 11,30-33)²⁶.

21. Większość przekładów anglojęzycznych przekłada σκόλοψ jako „thorn” („cierń”), niektórzy egzegeci jednak wolą tłumaczenie „stake” („kij” lub „pal”, np. A. Schlatter, *Paulus*, s. 666), niektórzy zaś – „splinter” („drzazga”). (W. Bauer i in., *Greek-English Lexicon of the New Testament and Other Early Christian Literature*, 3rd ed., Chicago 1999, s.v. σκόλοψ). W literaturze starożytnej znajdujemy przynajmniej dwa takie użycia słowa σκόλοψ. Znajdujemy je w jednej z bajek Waleriusza Babriusa, w której osioł nastąpił na σκόλοψ i stał się chromy. Gdy spotkał wilka, ten zachęcił go, aby usunął cierń (τὴν ἄκανθαν) z nogi. Z kolei w papirusie z III w. odnajdujemy historię matki mówiącej o chorej stopie swojego syna „z powodu drzazgi” (ἀπὸ σκολάπου [= σκόλοπος]). Wypada przychylić się do twierdzenia, że próba, której poddany jest święty Paweł, jest raczej podobna do drażniącego ciernia czy drzazgi niż do okładania kijem lub nabicia na pal. Por. M. J. Harris, *2 Corinthians*, s. 854; J. B. Wallace, *Snatched into Paradise (2 Cor 12:1-10). Paul's Heavenly Journey in the Context of Early Christian Experience* (Beihefte zur Zeitschrift für die neutestamentliche Wissenschaft 179), Berlin-New York 2011, s. 270; A. Paciorek, *Drugi List do Koryntian*, s. 508.
22. Bardzo szeroko o tym w swoim ekskursie: M. E. Thrall, *2 Corinthians*, s. 809-818, zaś w języku polskim: A. Paciorek, *Drugi List do Koryntian*, s. 509-511 i 517-524
23. Tak TDNT 3.820.
24. 1) ból głowy lub ucha, np. migrenowy (Tertulian; M. E. Thrall, *2 Corinthians*, 818); 2) problemy ze wzrokiem (na podstawie Ga 4,13-14; 6,11 – E. Renan bądź też na podstawie 2 Tm 4,13 – T. J. Leary, *A Thorn in the Flesh – 2 Corinthians 12, 7*, JThS 43 (1992), s. 520-522); 3) malaria (W. M. Ramsay); 4) epilepsja (J. B. Lightfoot); 5) problemy z mową (W. K. L. Clarke). Pewną nowością jest tutaj upatrywanie choroby skóry (A. M. Pascual, I. M. Lamarca, J. P. Casals, *Saint Paul's Thorn in the Flesh: a Dermatological Weakness?*, „Scientia et Fides”, 10 (1/2002), s. 9-27).
25. 1) wyrzuty sumienia z powodu uprzednich grzechów, zwłaszcza jako prześladowcy w Jerozolimie, których rezultatem był brak poczucia wartości (A. Schlatter, *Paulus*, s. 667); 2) niepokój z powodu upartej niewiary Izraela (P. H. Menoud, *The Thorn in the Flesh and Satan's Angel* (2 Cor. 12:7), w: *Jesus Christ and the Faith: A Collection of Studies* (PTMS 18), Pittsburgh 1978, s. 24-26); 3) pokusy natury seksualnej (w oparciu o tłumaczenie Włg *stimulus carī*) (F. J. Matera, *II Corinthians*, s. 283).
26. 1) przeciwnicy w ogólności (M. L. Barré, *Qumran and the Weakness of Paul*, CBQ 42 (1980), s. 225-227; P. Barnett, *2 Corinthians*, 570); 2) bliżej nieokreślony konkretny przeciwnik;

Przedstawiona powyżej chiastyczna struktura perykopy 2 Kor 12,7-10 pokazuje nam, że σκόλοψ τῆ σαρκί jest odpowiednikiem katalogu *peristaseis* obecnego w 12,10a. Nie stawiając rozstrzygającej odpowiedzi na pytanie o znaczenie tej metafory, możemy jednak postawić tezę, że wprowadzenie tej metafory jest retorycznym zabiegiem okalającym centralną część perykopy – σκόλοψ w w. 7 jest odpowiednikiem ἀσθένεια w w. 10²⁷. Taka konstrukcja perykopy ma skierować uwagę odbiorcy na centralny punkt, jakim jest słowo Boga w w. 9.

3. *Sententia* w 2 Kor 12,9 jako środek ciężkości perykopy

Użycie Bożej *sententia* w w. 9 w mowie niezależnej jest bardzo rzadkie u Pawła²⁸. O ile wielokrotnie cytuje on słowo Boże Starego Testamentu, o tyle niezmiernie rzadko pojawiają się u niego *agrafa* – przypisywane Bogu (a dokładnie Chrystusowi) słowa, których nie można znaleźć w innych księgach biblijnych. Wiemy z Dz, że Paweł jest źródłem takich logiów Jezusa – jego mowa do starszych Kościoła w Efezie zawiera *agrafon* „Więcej szczęścia jest w dawaniu aniżeli w braniu” (Dz 20,35), zaś jego mowa obronna przed Agryppą zawiera paradoksalny logion, który staje się zrozumiały w kontekście 2 Kor 12,7-10: „Trudno ci wierzcgać przeciw ościeniowi” (Dz 26,14b). Choć na określenie ościenia zostaje użyte inne słowo (κέντρον), logion ten jest świadectwem, że metafora ościenia jest bliska Pawłowi i w jakiś sposób związana z jego bezpośrednią relacją z Chrystusem, szczególnie z dwoma mistycznymi doświadczeniami – tym przy nawróceniu i tym opisanym w 2 Kor 12,9. Wprowadzenie *sententia* rzadką w NT formą *perfectum* czasownika λέγω wskazuje na fakt, że słowo usłyszane od Pana nie jest jedynie wydarzeniem punktowym (jak wyrażone przez stojące w aoryście ἐδόθη i παρεκάλεσα), lecz

3) przeciwnicy w Koryncie („falszywi apostołowie” z 2 Kor 11,14); oskarżenie o to, że Paweł jest ἄγγελος Σατανᾶ z uwagi na uprzednie prześladowanie Kościoła; odrzucenie autentyczności apostołatu Pawła przez jeden z odłamów Kościoła w Koryncie (J. McCant, *Paul's Thorn of Rejected Apostleship*, NTS 34 (4/1988), s. 550-572).

27. Obecność wyrażenia δι' ἀσθενειαν τῆς σαρκός w Ga 4,13, które – w podobnym kontekście pełnienia misji Apostoła – łączyłoby zarówno σκόλοψ, jak i ἀσθενεια z Pawłowym σαρξ, staje się dla jednych podstawą do utożsamienia σκόλοψ i ἀσθενεια (tak J. B. Lightfoot czy U. Heckel, *Der Dorn im Fleisch. Die Krankheit des Paulus in 2Kor 12,7 und Gal 4,13f.*, ZNT 84 (1993), s. 65-92), co jednak krytykują inni (np. T.Y. Mullins, *Paul's Thorn in the Flesh*, JBL 76 (4/1957), s. 299-303). Por. R. Russell, *Redemptive Suffering and Paul's Thorn in the Flesh*, JETS 39 (4/1996) s. 566.
28. Por. P. J. Gräbe, *The all-surpassing power of God through the Holy Spirit in the midst of our broken earthly existence: perspectives on Paul's use of δυνάμις in 2 Corinthians*, „Neotestamentica”, 28 (1/1994), s. 150; C. J. Kruse, *2 Corinthians: An Introduction and Commentary* (Tyndale New Testament Commentaries), 2nd ed., Westmont 2015, s. 267.

ma nieustanny wpływ na życie Apostoła²⁹. Ponadto w literaturze starożytnej odnajdujemy przykłady pokazujące wyrażenie podobnej idei teologicznej za pomocą logionu Pana³⁰.

a. ἀσθένεια

Dla właściwego zrozumienia *sententia* włożonej w usta Pana należy wyjaśnić teologiczne znaczenie dwóch najważniejszych terminów tej perykopy: ἀσθένεια i δύναμις³¹. Szczegółowy desygnat tego pierwszego zostanie jeszcze wyjaśniony w 12,10, jednakże jego użycie jest kluczowe dla zrozumienia tej części listu. Termin ἀσθένεια pojawia się w 2 Kor sześciokrotnie między 2 Kor 11,30 a 13,4, z czego raz w 12,5 i trzykrotnie w 12,9-10; pięciokrotnie odnosi się do słabości Pawła, a raz – w 13,4 – do słabości w kontekście Chrystusa. Poza 2 Kor Paweł użyje go jeszcze sześciokrotnie (Rz 6,19; 8,26; 1 Kor 2,3; 15,43; Ga 4,13; 1 Tm 5,23), ale tylko dwukrotnie w odniesieniu do siebie (1 Kor 2,3; Ga 4,13)³². Z uwagi na brak rodzajnika określonego (w przeciwieństwie do w. 10) należy traktować to pojęcie w *sententia* jako metafory oznaczającej „słabość” w ogólności, w skład której będzie wchodziło wiele okoliczności. 1 Kor 15,43 przynosi nam pierwsze zestawienie ἀσθένεια i δύναμις; seria paralelizmów wykorzystujących dwie formy medialno-pasywne σπείρεται i ἐγείρεται (bez wskazania ani *agensa*, ani przedmiotu działania) pozwala na położenie znaku równości między wyrażeniami ἀσθένεια i φθορά oraz ἀτιμία, a także między δύναμις i αφθαρσία oraz δόξα. Połączenie

29. Niektórzy bibliści (np. Prümm) są zdania, że sposób wyrażenia *sententia* wskazuje na jej uniwersalną obowiązywalność, tj. że moc jest dostępna człowiekowi tylko w słabości. Por. C.G. O'Collins, *Power made perfect in weakness: 2 Cor 12:9-10*, CBQ 33 (4/1971), s. 533.

30. Talbert zwrócił uwagę na podobieństwo 2 Kor 12,9 do żydowskiego midraszu do Pwt 3,26: „Bądź zadowolony, że zły popęd nie ma mocy nad tobą, gdyż nie wydam cię w moc anioła śmierci, lecz sam będę z tobą” [tł. własne]. (C. H. Talbert, *Reading Corinthians: a literary and theological commentary on 1 & 2 Corinthians*, rev. ed., Macon 2002, s. 152; por. TDNT 1.466). Związek ten jest oparty na użyciu w LXX czasownika ἀρκεω dla oddania hebrajskiego קָרַח לְלֵב (por. A. Paciorek, *Drugi List do Koryntian*, s. 512).

31. Na kluczowe znaczenie tych terminów zwrócił uwagę H. Langkammer (*Tak zwana mowa błazna świętego Pawła* (2 Kor 11, 16–12, 13), RT KUL 45 (1/1998), s. 145).

32. Godzien zauważenia jest także czasownik ἀσθενεω. Paweł używa go 17 razy, z czego 7 razy na przestrzeni 2 Kor 11,21 – 13,9. Zwłaszcza w Rz występuje on w kontekście „bycia słabym w wierze” (Rz 4,19; 14,1.2.21). Z kolei Hood proponuje interpretację ἀσθενεια jako cechy Pawłowej „posługi na kształt krzyża” (*cruciform ministra*), wskazując jako odniesienia biblijne 1 Kor 4,10; 2 Kor 11,29-30; 13,4 i Ga 4,13. J.B. Hood, *The Temple and the Thorn: 2 Corinthians 12 and Paul's Heavenly Ecclesiology*, „Bulletin for Biblical Research”, 21 (2011), s. 367.

ἀσθένεια z τῆς σαρκός w Rz 6,19 i Ga 4,13 oraz *implicite* w 1 Tm 5,23 (ἀσθένεια wyraźnie rozumiana jako słabość ciała, dosłownie διὰ τὸν στόμαχον, czyli „żołądka”) pozwala nam na interpretację ἀσθένεια jako metafory ludzkiej, cielesnej kondycji. Ponadto 1 Kor 15,43 wyraźnie sugeruje jednak, że stan ἐν ἀσθενείᾳ jest miejscem Bożego działania (*passivum divinum* analogiczne do 2 Kor 12,9).

Bardzo zwięzły katalog *peristaseis* obecny w 12,10 pełni nie tylko istotną rolę w strukturze retorycznej tekstu, odwołując do poprzednich wyliczeń (zarówno w obrębie 2 Kor 10-13, jak i całego 1-2 Kor)³³. Obecność rodzajnika określonego ἐν ταῖς ἀσθενείαις μου w w. 9 sugeruje, że chodzi o konkretne słabości, których charakter zostaje wyjaśniony przez katalog. W skład „słabości” Pawła wchodzi nie tylko ἀσθενείαι rozumiane w sensie ścisłym, wymienione na pierwszym miejscu katalogu, związane z kondycją ciała bądź umysłu, które mogą oznaczać strach (1 Kor 2,3), śmiertelność (1 Kor 15,43; 2 Kor 13,4), chorobę (1 Tm 5,23) czy „słabość ciała” (Rz 6,19; Ga 4,13), ale także upokorzenie (ὑβρις; *hapax legomenon* w tym znaczeniu), potrzeby lub pragnienia (ἀνάγκαι), prześladowanie (διωγμός)³⁴ oraz trudności (στενοχωρίαί), mające charakter zewnętrzny³⁵. *Implicite* Paweł przekazuje informację o tym, że te wszystkie doświadczenia były bądź są jego udziałem³⁶.

b. δύναμις

Tymczasem dużo częściej w *corpus Paulinum* pojawia się słowo δύναμις, bo aż 48 razy. W samym 2 Kor Apostoł użył go dziesięciokrotnie, w tym dwukrotnie w 2 Kor 12,9³⁷. W przeciwieństwie do ἀσθένεια, w 2 Kor 12,9 występuje ona z rodzajnikiem określonym, co wskazuje na to, że chodzi o konkretną moc – jest to moc Chrystusa, która jest zrównana z mocą Boga (2 Kor 4,7; 6,7; 13,4). Szczególnie ważny jest tutaj 2 Kor 13,4, który pokazuje zestawienie ἀσθένεια i δύναμις

33. Konstrukcja gramatyczna ἐν + *dativus* przywołuje na myśl szczególnie wyliczenia obecne w 2 Kor 6,4-7 oraz w 11,26-27. Por. P. Barnett, *2 Corinthians*, s. 575.

34. Barré (*Qumran*, s. 222-225) zauważa związek pomiędzy 1QH 2,23-25 i 2 Kor 10-13, gdyż w obu tych dziełach doświadczenie słabości jest rezultatem prześladowań.

35. Szerzej o tym: J. B. Wallace, *Snatched*, s. 279-280; por. także: A. Paciorek, *Drugi List do Koryntian*, s. 514.

36. Por. P. J. Gräbe, *The all-surpassing*, s. 153. Szerokie opracowanie tematu słabości w nauczaniu Pawła zawiera pozycja: D. A. Black, *Paul, Apostle of Weakness: Astheneia and its Cognates in the Pauline Literature*, New York 1984; na jej podstawie Polhill zauważa, że ἀσθενεια jest charakterystycznym „znakiem” Pawłowego apostołatu (J. P. Polhill, *Paul and his letters*, Nashville 1999, s. 274).

37. Czasownik δυνατέω używany jest przez Pawła tylko trzykrotnie (Rz 14,4; 2 Kor 9,8; 13,3), zaś δυναμός – tylko raz (Kol 1,11); ich podmiotem zawsze jest Bóg.

w samym Chrystusie³⁸: „Chociaż bowiem został ukrzyżowany wskutek słabości (ἐξ ἀσθενείας), to jednak żyje dzięki mocy Bożej (ἐκ δυνάμεως Θεοῦ). I my także niemocni jesteśmy (ἀσθενοῦμεν) w Nim, ale żyć będziemy z Nim przez moc Bożą (ἐκ δυνάμεως Θεοῦ) względem was”. Poprzedzający go w. 3 wskazuje, że ἀσθένεια, chociaż Chrystus jest prawdziwym Człowiekiem, nie ma w Nim udziału, gdyż jest przemożona przez obecną w Nim moc: „nie jest słaby (οὐκ ἀσθενεῖ) wobec was, lecz ukazuje w was moc swoją (δυνατεῖ ἐν ὑμῖν)”. Na czym polega moc Boga-Chrystusa?

- Jest ona tożsama z Chrystusem (1 Kor 1,24).
- Jej źródłem jest Duch Święty (Rz 15,13.19; por. 1 Kor 2,4; Ef 3,16; 1 Tes 1,5; 2 Tm 1,7); dokonuje się ona *według Ducha świętości* (κατὰ πνεῦμα ἀγιωσύνης – Rz 1,4).
- Przejawia się w niej Królestwo Boże (1 Kor 4,20).
- Jest ona tożsama z Ewangelią, nauką krzyża (1 Kor 1,18) – dostępną dla każdego człowieka, najpierw dla Żyda, potem dla Greka (Rz 1,16; por. 2 Tm 1,8).
- Jest przeciwstawiona ludzkiej mądrości (1 Kor 2,5) i ludzkiemu słowu (1 Kor 4,20), zaś utożsamiona ze słowem prawdy (2 Kor 6,7).
- Paweł dla opisanja jej niezmierności używa wyrażen: ὑπερβολὴ τῆς δυνάμεως (2 Kor 4,7); τὸ ὑπερβάλλον μέγεθος τῆς δυνάμεως (Ef 1,19); ἐν πάσῃ δυνάμει δυναμούμενοι (*dativus hebraicus* – Kol 1,11).
- Istnieje ona od zawsze, a stała się dostrzegalna od stworzenia świata przez Jego dzieła (Rz 1,20; por. Rz 15,19), np. przez dokonane w Egipcie (Rz 9,17; por. Wj 9,16 – πῦρ); również tą nazwą są określane same cuda (1 Kor 12,10.28.29; 2 Kor 12,12; Ga 3,5).
- Jest bezpośrednią przyczyną zmartwychwstania Chrystusa (1 Kor 6,14; 2 Kor 13,4; Flp 3,10).
- Paweł współdziała z nią w swoim posługiwaniu (Ef 3,7.20; Kol 1,29).
- Ma moc jednoczenia Kościoła (1 Kor 5,4) i wypełniania „pragnienia dobra i działania wiary” (2 Tes 1,11); jest obecna w pobożności Kościoła (2 Tm 3,5).
- Objawi się ona przy powtórny przyjsciu Chrystusa (2 Tes 1,7).

Wskazana wyżej chiastyczna struktura logionu pozwala na utożsamienie δύναμις i χάρις³⁹. Szczególnym kluczem interpretacji słowa δύναμις jest zatem Pawłowe (i w ogóle nowotestamentalne) doświadczenie misterium paschalnego

38. Por. P. J. Gräbe, „The all-surpassing”, s. 150-151; G. C. O’Collins, *Power made perfect*, s. 536; C. S. Keener, *1 and 2 Corinthians* (New Cambridge Bible Commentary), Cambridge 2005, s. 240-241; A. Paciorek, *Drugi List do Koryntian*, s. 515.

39. Por. G. C. O’Collins, *Power made perfect*, s. 532. Termin χάρις jest interpretowany jako odniesienie albo do (1) Pawłowego apostołatu danego mu od Chrystusa (por. Rz 1,5; 12,3; 1 Kor 15,10), albo do (2) uobecnienia w jego życiu słabości Chrystusa (2 Kor 1,5; 4,10; Flp 3,10; Kol 1,24). T. Adeyemo, *Africa Bible commentary*, Nairobi-Grand Rapids 2006, s. 1437.

Chrystusa, co tak opisał J. Zmijewski: „Es wurde bereits herausgestellt, daß die δύναμις Gottes wesentlich „Auferstehungskraft” bedeutet. Diese nähere Kennzeichnung der δύναμις ergibt sich aber für Paulus (wie überhaupt für das Neue Testament) nicht auf Grund von theoretischen Überlegungen, sondern auf Grund des göttlichen Heilshandels, d.h. konkret: des Christusgeschehens. Die Gültigkeit des paradoxen Gesetzes wird in Kreuz und Auferstehung Christi faßbar³⁴⁰.”

c. conclusio

Odpowiedzią Pawła na *sententia* Pana są dwa wnioski, wprowadzone odpowiednio przez οὖν i διὸ. Kolejną hiperbolą jest stopień najwyższy (*elativus*) ἡδιστα postawiony w pozycji emfaticznej⁴¹, wzmocniony jeszcze przez μᾶλλον⁴². Słowo ὑπὲρ powróci raz jeszcze w w. 10 – Apostoł stwierdza: „Dlatego mam upodobanie (διὸ εὐδοκῶ) w moich słabościach, w obelgach, w niedostatkach, w prześladowaniach, w uciskach z powodu Chrystusa (ὑπὲρ Χριστοῦ)”. Pytanie, z czym łączy się to wyrażenie – czy należy je wyrazić okolicznikiem względem orzeczenia εὐδοκῶ⁴³, czy też przydawką wobec któregoś elementu (lub wszystkich elementów) wyliczenia⁴⁴. Egzegeci proponują czytanie tego wyrażenia w kontekście 2 Kor 5,20, gdzie ὑπὲρ Χριστοῦ zostało przełożone jako „w imieniu Chrystusa” oraz „w imię Chrystusa”. Ostatnie celowe ἴνα w tym fragmencie wprowadza powód, dla którego Paweł podejmuje taką decyzję – „aby zamieszkała (ἐπισκηνώση) we mnie moc Chrystusa⁴⁵”.

40. J. Zmijewski, 'Narrenrede', s. 383-384.

41. Słowo to występuje tylko dwukrotnie w NT – w 2 Kor 12,9 i 15 („bardzo chętnie poniosę wydatki i nawet siebie samego wydam za dusze wasze”), zaś stopień wyższy ἡδεος – raz w *Corpus Paulinum* w 2 Kor 11,19 (w odniesieniu do Koryntian) oraz dwukrotnie u Mk (6,20 – o Herodzie; 12,37 – o tłumie słuchającym Jezusa) – zawsze w znaczeniu stopnia równego wzmocnionego. Por. G. H. Guthrie, *2 Corinthians*, s. 594.

42. Inaczej M. P. Harris, *2 Corinthians*, s. 865: μᾶλλον nie intensyfikuje ἡδιστα, ale wskazuje na porównanie. Paweł chce raczej chlubić się ze swoich słabości niż uskarżać się na nie lub, na co wskazywałby kontekst, niż modlić się o ich usunięcie (por. w. 8), lub niż chlubić się z czegośkolwiek innego, włączając w to jego doświadczenie uniesienia do raju (w. 4; por. P. Barnett, *2 Corinthians*, s. 575), a nawet samą moc (δύναμις) przez niego otrzymaną, choć to ostatnie jest trudne do obronienia ze względu na pozycję μᾶλλον w syntagmie.

43. V. P. Furnish, *II Corinthians*, s. 531.

44. P. Barnett, *2 Corinthians*, s. 576.

45. ἐπισκηνώω, będące *hapax legomenon* w NT, oznacza „wzniesić namiot (σκηνη) ponad” (por. TDNT 7.386). Niektórzy widzą tutaj aluzję do Bożej Obecności (השכינה), jako że w LXX słowo σκηνη oznacza zarówno Namiot Spotkania, jak i otaczającą go Bożą chwałę. Sam Apostoł w 2 Kor odnosi się do symboliki namiotu w 5,1, mówiąc o ciele jako o „naszym przybytku

Wieńczące perykopę zdanie jest – jako zakończenie nie tylko perykopy, ale i całej „mowy głupca” – podsumowaniem antytezy zawartej w jej strukturze, ale i wnioskiem, do którego zmierza cała mowa. Jej kształt wyraża nie tylko jej uniwersalność (ὅταν... τότε...), ale także za pomocą form gramatycznych wyraża, kim jest *agens* – o ile ἀσθενεία pochodzi ze słabości Apostoła i została oddana przez *indicativus praesentis* czasownika ἀσθενέω, o tyle jego moc została wyrażona przez pasywny przymiotnik δυνατός połączony z orzeczeniem εἰμί. To skłania czytelnika do następujących wniosków: (1) δυνατός jest określeniem tożsamości Apostoła; (2) bierny charakter użytego przymiotnika wskazuje na zewnętrzne pochodzenie mocy; (3) użycie kwantyfikatora ogólnego i czasu teraźniejszego oznacza powszechną obowiązywalność antytezy użytej przez Apostoła.

Pewne światło na teologiczną interpretację 2 Kor 12,7-10 jako argumentu w mowie epideiktycznej może rzucać tłumaczenie dokonane przez św. Hieronima. Ponieważ δυνατός z 2 Kor 12,10 zostało przetłumaczone jako *potens*, spodziewalibyśmy się konsekwentnego oddania δύναμις jako *potentia* albo *potestas* (podobnie jak w liturgii została przetłumaczona glosa do Mt 6,13⁴⁶); tymczasem w Wulgacie δύναμις jest we wszystkich odcieniach znaczeniowych przekładane przez łacińskie *virtus* oznaczające nie tylko „moc”, ale także „cnotę”. Greckie ἀρετή w *corpus Paulinum* jest *hapax legomenon* (Flp 4,8)⁴⁷, co każe postawić pytanie – czy δύναμις (a wraz z nią χάρις) nie jest w ujęciu Pawła odpowiednikiem ἀρετή?⁴⁸ Wówczas celem paradoksalnego finału „mowy głupca” byłoby potwierdzenie jego cnoty (*virtus*) równoznacznej z autoryzacją jego apostołskiego posługiwania, która przez doświadczenie słabości została doprowadzona do najwyższej możliwej jakości⁴⁹ (τελείται w w. 9c, oddane w Wulgacie przez łacińskie *perficitur*, byłoby określeniem τέλος nie tylko jako celu Pawłowej posługi, ale także jako swego rodzaju pełni czy doskonałości – *perfectio*).

doczesnego zamieszkania” (ἡ ἐπιγειος ἡμῶν οἰκία του σκηνους). Por. M. J. Harris, *2 Corinthians*, s. 865-866; J. B. Wallace, *Snatched*, s. 278; G. C. O'Collins, *Power made perfect*, s. 536; A. Paciorek, *Drugi List do Koryntian*, s. 513.

46. Aklamacja pochodząca z *Didachè* ὅτι σοῦ ἐστιν [ἡ βασιλεια και] ἡ δύναμις και ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας (8,2) obecna w części kodeksów została włączona do zwyczajnej formy obrządku rzymskiego w tłumaczeniu łacińskim: *quia tuum est regnum et potestas, et gloria in saecula*.
47. Ponadto ἀρετή występuje w NT czterokrotnie w listach Piotra (1 P 2,9; 2 P 1,3.5).
48. Tę koncepcję wprowadził H. D. Betz, *Eine Christus-Aretalogie bei Paulus (2 Kor 12, 7-10)*, ZThK 66 (3/1969), s. 288-305.
49. Harvey w swoim opracowaniu wskazuje na dwa miejsca w ST, które odnoszą się do teologii wykorzystania cierpienia przez Boga dla wydoskonalenia człowieka i zdobycia przez niego cnoty, a mianowicie Prz 3,11-12 i 2 Mch 6,16. A. E. Harvey, *Renewal through Suffering: A Study of 2 Corinthians* (Studies of the NT and Its World) Edinburgh 1996, s. 126.

4. Wnioski

Podsumowując przeprowadzoną analizę retoryczną perykopy 2 Kor 12,7-10, należałoby sformułować następujące wnioski:

Kompozycja koncentryczna wykorzystana przez autora pozwala na umiejscowienie centralnego punktu perykopy 2 Kor 12,7-10 w logionie Pana (w. 9abc), którego głównym punktem jest δύναμις równoważne wyrażeniu χάρις μου; okazującymi ją są dwie metafory – σκόλοψ oraz ἀσθένεια. Logion Pana ma charakter *sententia* potwierdzającej argumentację Apostoła.

Metafory σκόλοψ oraz ἀσθένεια winny być interpretowane w świetle Pawłowej chrystologii, na co wskazuje użyte *passivum divinum* oraz odniesienie terminu ἀσθένεια do opisu misterium paschalnego Chrystusa w 2 Kor 13,4. Niezależnie od tego, co jest znaczeniem obu tych metafor, Apostoł chce położyć nacisk na fakt, że jego doświadczenie ościenia oraz słabości dokonuje się w perspektywie relacji wiary do Chrystusa.

W ostatniej części perykopy na pierwszy plan wysuwają się dwie decyzje wpływające z wiary Apostoła, sprawiające, że δύναμις τοῦ Χριστοῦ staje się jego *virtus* poświadczającą jego autorytet: pierwszą jest jego zamiar chlubienia się (będący już nie zapowiedzią treści mowy, lecz decyzją o charakterze egzystencjalnym) ze słabości: καυχῆσομαι ἐν ταῖς ἀσθενείαις μου, podwójnie wzmocniony przez ἥδιστα i μᾶλλον; drugą jest – wyrażone w czasie teraźniejszym – upodobanie (εὐδοκία) w doświadczeniach przeżywanych ze względu na Chrystusa.

Paradoksalna antyteza wieńcząca perykopę zestawia ze sobą δύναμις i ἀσθένεια, stanowiąc wniosek możliwy do zaaplikowania nie tylko do Apostoła, ale także do każdego wierzącego. W ten sposób Paweł osiąga podwójny cel: nie tylko ukazuje swoje podobieństwo do Koryntian, realizując postulat zapisany w 1 Kor 9,22, ale także pozwala na implementację tej zasady do każdego członka Kościoła, co nadaje perykopie uniwersalny wymiar.

Do tych wniosków niech będzie wolno dołączyć te, których autorami są święci. Pierwszy – autorstwa św. Augustyna, który Kościół przedkłada wszystkim wiernym w modlitwie Liturgii Godzin: „Żeby nie wynosił go [Apostoła – przyp. aut.] ogrom objawień, dany mu został oścień dla ciała, wysłannik szatana, aby go policzkował. Wówczas trzykrotnie prosił Pana, aby oddalił od niego to doświadczenie, najwidoczniej nie wiedząc, o co należy się modlić. Na koniec usłyszał odpowiedź Boga, dlaczego nie spełniło się to, o co prosił, i dlaczego potrzeba było, aby się nie spełniło: „Wystarczy ci moja łaska, albowiem moc w słabości się doskonali”. Tak więc w utrapieniach, które mogą pomóc i zaszkodzić, nie wiemy, o co należy się modlić (...) Tymczasem powinniśmy ufać Panu Bogu naszemu, że jeżeli nie oddała utrapień, to nie dlatego, iż o nas zapomina. Raczej cierpliwie znosząc zło, spodziewajmy się dostąpienia dóbr większych. W taki bowiem

sposób „moc w słabości się doskonali”⁵⁰. Drugi – św. Jana Chryzostoma z jednej z jego homilii: „Wystarczy ci mojej łaski, moc bowiem w słabości się doskonali” – to jest: wystarczy, że wskrzeszasz umarłych, uzdrawiasz ślepych, oczyszczasz trędowatych i czynisz inne cuda; nie potrzebujesz nadto, abyś był wolny od niebezpieczeństw, żył spokojnie i bez przeszkód pełnił urząd przepowiadania. Czy smucisz się i cierpisz ból? Nie mnie należy przypisywać tę słabość, bo liczni są ci, którzy zasadzają się na ciebie, usiłują cię zabić i nękają, i rozrywają biczami; to jednak tym bardziej ukazuje moją moc. (...) Gdzie cierpienie, tam też pocieszenie; gdzie pocieszenie, tam i łaska”⁵¹.

Bibliografia

- Adeyemo T., *Africa Bible commentary*, Nairobi-Grand Rapids 2006.
- Augustyn, *Epistula CXXX*, PL 31,493-507.
- Barnett P., *The Second Epistle to the Corinthians*, Grand Rapids 1997.
- Barré M. L., *Qumran and the Weakness of Paul*, CBQ 42 (1980), s. 216-227.
- Bauer W., Danker, F. W., Arndt, W.F., Gingrich, F.W., *Greek-English Lexicon of the New Testament and Other Early Christian Literature*, 3rd ed., Chicago 1999.
- Betz H. D., *Eine Christus-Aretologie bei Paulus (2 Kor 12, 7-10)*, ZThK 66 (3/1969), s. 288-305.
- Black D. A., *Paul, Apostle of Weakness: Astheneia and its Cognates in the Pauline Literature*, New York 1984.
- Chevallier M. A., *L'argumentation de Paul dans II Corinthiens 10 à 13*, „Revue d'histoire et de philosophie religieuse”, 70 (1/1990), s. 3-15.
- Chwiła D., *Znaczenie „ościenia dla ciała” (2 Kor 12,7-10) w retoryce św. Pawła*, „Warszawskie Studia Teologiczne”, 24 (1/2021), s. 6-16.
- Διδαχη των δωδεκα ἀποστολων*, w: *The Didache. Text, Translation, Analysis and Commentary*, red. A. Milavec, Collegeville 2003.
- Friedrich G., Kittel, G. (red.), *Theological Dictionary of the New Testament*, Grand Rapids 1964-1976.
- Furnish V. P., *II Corinthians (The Anchor Bible 32A)*, Garden City 1984.
- Garland D. E., *2 Corinthians. An Exegetical and Theological Exposition of Holy Scripture (The New American Commentary 29)*, Nashville 1999.
- Gräbe P. J., *The all-surpassing power of God through the Holy Spirit in the midst of our broken earthly existence: perspectives on Paul's use of δύναμις in 2 Corinthians*, „Neotestamentica”, 28 (1/1994), s. 147-156.

50. Augustyn, *Ep.* 130,25-26 [tł. za Liturgią Godzin].

51. Jan Chryzostom, *In Epistula II ad Corinthianos Hom.* 26,3 [tł. własne].

- Guthrie G. H., *2 Corinthians* (Baker Exegetical Commentary on the New Testament), Grand Rapids 2015.
- Harris M. J., *The Second Epistle to the Corinthians: a commentary on the Greek text*, Grand Rapids-Milton Keynes 2005.
- Harvey A. E., *Renewal through Suffering: A Study of 2 Corinthians* (Studies of the NT and Its World), Edinburgh 1996.
- Heckel U., *Der Dorn im Fleisch. Die Krankheit des Paulus in 2Kor 12,7 und Gal 4,13f.*, ZNT 84 (1993), s. 65-92.
- Heckel U., *Kraft in Schwachheit: Untersuchungen zu 2. Kor 10-13* (Wissenschaftliche Untersuchungen zum Neuen Testament, 2nd ser., vol. 56), Tübingen 1993.
- Hood J. B., *The Temple and the Thorn: 2 Corinthians 12 and Paul's Heavenly Ecclesiology*, „Bulletin for Biblical Research”, 21 (2011), s. 357-370.
- Hubbard M. V., *2 Corinthians* (Teach the Text Commentary Series), Grand Rapids 2017.
- Jan Chryzostom, *In Epistula II ad Corinthianos Homilia XXVI*, PG 61, s. 575-584.
- Jegher-Bucher V., 'The Thorn in the Flesh'/'Der Pfahl im Fleisch': Considerations about 2 Corinthians 12.7-10 in Connection with 12.1-13, w: *The Rhetorical Analysis of Scripture. Essays from the 1995 London Conference*, red. S.E. Porter, T.H. Olbricht (Journal for the Study of the New Testament Supplement Series 146), Sheffield 1997.
- Katechizm Kościoła Katolickiego*, wyd. 2, Poznań 2009.
- Keener C. S., *1 and 2 Corinthians* (New Cambridge Bible Commentary), Cambridge 2005.
- Kowalski M., *Transforming Boasting of Self into Boasting in the Lord. The Development of Pauline Periautologia in 2 Cor 10-13* (Studies in Judaism), Lanham-Plymouth 2013.
- Kruse C. J., *2 Corinthians: An Introduction and Commentary* (Tyndale New Testament Commentaries), 2nd ed., Westmont 2015.
- Lambrecht J., *The Fool's Speech and Its Context: Paul's Particular Way of Arguing in 2 Cor 10-13*, „Biblica”, 82 (3/2001), s. 305-324.
- Langkammer H., *Tak zwana mowa błazna świętego Pawła (2 Kor 11, 16-12, 13)*, RT KUL 45 (1/1998), s. 135-148.
- Leary T. J., *A Thorn in the Flesh – 2 Corinthians 12, 7*, JThS 43 (1992), s. 520-522.
- Martin R. P., *2 Corinthians* (World Biblical Commentary 40), Waco 1986.
- Matera F. J., *II Corinthians: A Commentary* (The New Testament Library), Louisville 2013.
- McCant J., *Paul's Thorn of Rejected Apostleship*, NTS 34 (4/1988), s. 550-572.
- Menoud P. H., *The Thorn in the Flesh and Satan's Angel (2 Cor. 12:7)*, w: *Jesus Christ and the Faith: A Collection of Studies* (PTMS 18), Pittsburgh 1978, s. 19-30.

- Metzger B. M., United Bible Societies, *A textual commentary on the Greek New Testament, second edition a companion volume to the United Bible Societies' Greek New Testament* (4th rev. ed.), London-New York 1994.
- Mullins T. Y., *Paul's Thorn in the Flesh*, JBL 76 (4/1957), s. 299-303.
- O'Collins G. G., *Power made perfect in weakness: 2 Cor 12:9-10*, CBQ 33 (4/1971), s. 528-537.
- Paciorek A., *Drugi List do Koryntian. Wstęp – przekład z oryginału – komentarz* (Nowy Komentarz Biblijny NT VIII), Edycja Świętego Pawła 2017.
- Pascual A. M., Lamarca I. M., Casals J. P., *Saint Paul's Thorn in the Flesh: a Dermatological Weakness?*, „Scientia et Fides”, 10 (1/2002), s. 9-27.
- Plummer A., *Critical and Exegetical Commentary on the Second Epistle of St. Paul to the Corinthians* (International Critical Commentary), Edinburgh 1915.
- Polhill J. P., *Paul and his letters*, Nashville 1999.
- Russell R., *Redemptive Suffering and Paul's Thorn in the Flesh*, JETS 39 (4/1996), s. 559-570.
- Schlatter A., *Paulus, der Bote Jesu: Eine Deutung seiner Briefe an die Korinther*, 2nd ed., Stuttgart 1956.
- Segalla G., *Struttura letteraria ed unità della 2 Corinzi*, „Teologia” 13 (1988), s. 189-218.
- Stępień A., *Oścień z powodu ciała (2 Kor 12,7-10). Kontekst, struktura, miejsce i funkcja w argumentacji Pawła*, „Łódzkie Studia Teologiczne”, 31 (1/2022), s. 97-113.
- Talbert C. H., *Reading Corinthians: a literary and theological commentary on 1 & 2 Corinthians*, rev. ed., Macon 2002.
- Thrall M. E., *A Critical and Exegetical Commentary on the Second Epistle to the Corinthians* (International Critical Commentary), London 2004.
- Wallace J. B., *Snatched into Paradise (2 Cor 12:1-10). Paul's Heavenly Journey in the Context of Early Christian Experience* (Beihefte zur Zeitschrift für die neutestamentliche Wissenschaft 179), Berlin-New York 2011.
- Zmijewski J., *Der Stil der Paulinischen 'Narrenrede': Analyse der Sprachgestaltung in 2 Kor 11:1-12:10 als Beitrag zur Methodik von Stiluntersuchungen neutestamentlicher Texte* (Bonner biblische Beiträge 52), Köln 1978.

Streszczenie

W dzisiejszej biblistyce użycie metody retorycznej do analizy *Corpus Paulinum* pozwala na zrozumienie nie tylko struktury Pawłowych listów, ale także używanej terminologii i stojącej za nią teologii Apostoła Narodów. „Mowa głupca” zawarta w 2 Kor 11-12 zmierza ku swojemu szczytowemu punktowi, jakim jest rzadkie w listach Pawłowych słowo Pana (*Herrenwort*): „Wystarczy ci mojej łaski, moc

bowiem w słabości się doskonalili” (2 Kor 12,9). Artykuł, bazując na założeniach metody retorycznej, podejmuje analizę perykopy 2 Kor 12,7-10 i użytych przez Pawła par terminów σκόλοψ – ἀσθένεια i δύναμις – χάρις, by rzucić światło na jej teologiczną interpretację. Użycie słowa Pana jako *sententia* okazuje się być kluczem do przeprowadzenia *synkrisis* zarówno Pawła z Chrystusem, jak i z adresatami listu, a nawet z każdym chrześcijaninem.

Słowa kluczowe: św. Paweł; 2 Kor 12,7-10; moc; słabość; oścień; łaska; analiza retoryczna.

THROUGH THORN AND WEAKNESS TO POWER AND GRACE. THE WORD OF THE LORD IN 2 COR 12:9 AS RHETORICAL-THEOLOGICAL CLIMAX OF PAULINE “FOOL’S SPEECH”

Summary

In nowadays Bible studies a rhetorical approach towards analysis of *Corpus Paulinum* allows not only to understand the structure of the Pauline letters, but also the used terminology and – consequently – the Apostle of the Gentiles’ theology. The “Fool’s Speech” present in the 2 Cor 11-12 proceeds to its climax, which is – rare in the Pauline letters – word of the Lord (*Herrenwort*): “My grace is sufficient for you, for my power is made perfect in weakness” (2 Cor 12:9). This paper, founded on the rhetorical methodology, presents an analysis of the passage 2 Cor 12:7-10 and of the Pauline pairs of terms σκόλοψ – ἀσθένεια and δύναμις – χάρις to shed light on its theological interpretation. Use of the word of the Lord turns out to be the key to carry out a *synkrisis* of Paul with Christ as well as with the addressees of the letter, and even with every Christian.

Key words: St. Paul; 2 Cor 12:7-10; power; weakness; thorn; grace; rhetorical analysis.